

NATALIA JANCZEWSKA
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Nauk Przyrodniczych

PRZYGOTOWANIE DO MAŁŻEŃSTWA Z WYKORZYSTANIEM NOWOCZESNYCH NARZĘDZI GEOGRAFICZNYCH SYSTEMÓW INFORMACYJNYCH (GIS) W ARCHIDIECEZJI KATOWICKIEJ

PREPARATION FOR MARRIAGE USING GEOGRAPHIC
INFORMATION SYSTEMS (GIS) MODERN TOOLS
IN ARCHDIOCESE OF KATOWICE

Abstract:

Decyzja o zawarciu związku małżeńskiego zmienia dotychczasowe życie narzeczonych. Z tego względu bardzo istotną rolę odgrywa dobre przygotowanie do tego sakramentu. Bezpośredni etap przygotowania do małżeństwa wiąże się z uczestnictwem w naukach przedmałżeńskich oraz wizytą w poradni życia rodzinnego. Analizę przestrzennego rozmieszczenia parafii Archidiecezji Katowickiej, przy których odbywa się przygotowanie do małżeństwa, umożliwiła interaktywna mapa znajdująca się na stronie internetowej Duszpasterstwa Rodzin tejże archidiecezji. Wykonanie mapy oraz analizy były możliwe dzięki wykorzystaniu narzędzi Geograficznych Systemów Informacyjnych (GIS). Poniższe zestawienie zagęszczenia miejsc świadczenia różnych form przygotowania do małżeństwa z gęstością zaludnienia danej części archidiecezji oraz ze strukturą wieku jej ludności dowodzi, że możliwe i korzystne jest połączenie przedmiotu badań z dziedziny nauk o rodzinie i teologii z narzędziami z dziedziny geografii.

The decision to get married changes the life of the engaged couple. For this reason, good preparation for this sacrament plays a very important role. The direct stage of preparation for marriage is associated with participation in premarital classes and a visit to the Family and Pastoral Counseling Center. The analysis of the spatial distribution of the parishes of the Katowice Archdiocese, where preparation for marriage takes place, was possible thanks to an interactive map on the website of the Family Pastoral Care Concern of the Katowice Archdiocese. The map and analysis was made thanks to the Geographic Information Systems (GIS) tools. This article also examines whether the location of the forms of preparation for marriage is related to the population density and the age structure of population in Katowice Archdiocese. Thanks to this, it was proved that it is possible and beneficial to combine the subject of theological research and family sciences with geographical research tools.

Małżeństwo, czyli nierozzerwalny, religijny związek kobiety i mężczyzny jest dziełem Boga i istnieje od początków dziejów ludzkości. Małżeństwo jest przymierzem oraz wspólnotą życia i miłości. Dzięki dziełu odkupienia instytucja ta

stała się sakramentem¹. Co więcej, zawierając sakrament małżeństwa w duchu nauki Pana i jednocześnie zakładając rodzinę, dotychczasowi narzeczeni zostają włączeni w nadprzyrodzony porządek zbawienia. Małżeństwo jest więc również drogą do zbawienia i świętości². Z powyższych powodów odpowiednie przygotowanie do małżeństwa jest kluczowe dla świadomego zawarcia tego sakramentu i trwania w nim tak, aby w pełni realizować dzieło Boga. Aby dobrze przygotować się do małżeństwa, narzeczeni powinni mieć dostęp do szerokiego zakresu informacji o formach takiego przygotowania i ich lokalizacji. Celem poniższego artykułu jest wskazanie użyteczności interaktywnej mapy, stworzonej przy pomocy Geograficznych Systemów Informacyjnych (GIS), w procesie przygotowania do małżeństwa.

Przygotowanie do małżeństwa

Przygotowanie do małżeństwa rozpoczyna się już od najmłodszych lat i trwa aż do zawarcia sakramentalnego związku. W pierwszym etapie (przygotowanie dalsze) każdy człowiek czerpie wzorce ze swojej rodziny, ucząc się ofiarności i poznając sens miłości. Następnie kształtowane są wiara, charakter człowieka, a także sposób relacji z płcią przeciwną. W kolejnym etapie (przygotowanie bliższe) podczas rocznego kursu pogłębiania zostaje w danej osobie w wieku młodzieńczym (powyżej 15. roku życia) wiara oraz nauka o małżeństwie i rodzinie. Najbardziej bezpośrednim etapem przygotowania do małżeństwa jest trzeci etap, który należy rozpocząć rok, a najpóźniej sześć miesięcy przed zawarciem związku. Ten etap obejmuje rozmowę z duszpasterzem w kancelarii parafialnej, nauki przedślubne oraz wizytę w poradni życia rodzinnego, a także udział w dniu skupienia dla narzeczonych³.

Celem dobrego przygotowania do małżeństwa jest odpowiednie przyjęcie oraz docenienie przez narzeczonych zbawiennego daru małżeństwa tak, aby mogli pogłębiać zarówno jego aspekt ludzki, jak i teologiczny. Narzeczeni w czasie przygotowania do małżeństwa nie tylko poznają siebie wzajemnie i pogłębiają swoją wiarę, ale przede wszystkim zostają pouczeni o znaczeniu małżeństwa chrześcijańskiego oraz o tym, jakie obowiązki winni wypełniać małżonkowie względem siebie oraz jakie są chrześcijańskie obowiązki rodziców⁴.

¹ J. Dyduch, *Małżeństwo i rodzina w optyce dokumentów III Nadzwyczajnego Synodu*, „Polonia Sacra” 20,1 (2016), s. 143.

² J. Grześkowiak, *Małżeństwo chrześcijan jako sakrament*, „Seminare. Poszukiwania Naukowe” 5 (1981), s. 44-48.

³ E. Porada, *Jakie przygotowanie do małżeństwa w Kościele XXI wieku?*, „Studia Salvatoriana Polonica” 8 (2014), s. 50-55.

⁴ G. Pyżlak, *Przygotowanie do życia małżeńskiego i rodzinnego*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, s. 341-374.

Ostatni etap przygotowania do małżeństwa może mieć różne formy, a katechezy przedmałżeńskie mogą być prowadzone według zróżnicowanych programów. W Archidiecezji Katowickiej narzeczeni mogą skorzystać z:

- 102 poradni życia rodzinnego,
- nauk przedmałżeńskich prowadzonych metodą dialogową:
 - „Ślubuję Ci” – odbywających się przy 89 parafiach,
 - „Przed Nami Małżeństwo” – odbywających się przy 13 parafiach oraz w ośrodkach poza granicami diecezji,
 - przygotowania 9-tygodniowego,
 - „Dominikanie” – nauk przedmałżeńskich prowadzonych w klasztorze oo. Dominikanów w Katowicach,
- przygotowania do małżeństwa dla osób niesłyszących⁵.

Różnorodność programów katechezy przedmałżeńskiej wynika zarówno ze specyfiki danej diecezji, jak i czasu oraz miejsca, w którym dany kurs dla narzeczonych jest prowadzony⁶. Niektórzy narzeczeni wybierają zwyczajną formę przygotowania w pobliskiej parafii (4 dni w wyznaczonych odstępach czasowych), inni kurs 9-tygodniowy w parafii, w której jest prowadzony niezależnie od ich miejsca zamieszkania, a jeszcze inni przygotowują się do małżeństwa w formie re-kolekcji⁷. Co więcej, w różnych częściach Archidiecezji Katowickiej posługę pełni prawie 300 doradców życia rodzinnego. Wskazane jest, aby narzeczeni udali się do poradni życia rodzinnego w swojej parafii lub w swoim dekanacie⁸. Istotnym zatem jest, aby w każdym dekanacie funkcjonowała przynajmniej jedna poradnia życia rodzinnego.

Mnogość źródeł informacji jest charakterystyczna dla współczesnego świata. Najczęściej jednak osoby młode wyszukują informacje w internecie. Miejsce to może być również źródłem rozwoju religijności⁹. Z tego względu na stronie internetowej Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Katowickiej narzeczeni mogą znaleźć wszelkie informacje na temat danej formy przygotowania do małżeństwa czy zarezerwować termin. Po wyborze najlepszego dla siebie programu katechezy przedmałżeńskiej przyszli małżonkowie będą wyszukiwali miejsca najbliższego względem swojego miejsca zamieszkania. Podobnie jeśli w parafii, w której narzeczeni pragną zawrzeć związek sakramentalny, nie funkcjonuje poradnia życia rodzinnego, zostają oni najczęściej skierowani do pobliskiej parafii. Istnieje dowolność wyboru teje poradni, która może również służyć młodym w późniejszych

⁵ <https://rodzina.archidiecezjakatowicka.pl/aktualnosci/166-narzeczeni-zarezerwuj-termin> [dostęp: 12.04.2020].

⁶ E. Porada, *Wymagać i towarzyszyć*, wywiad, <https://www.przewodnik-katolicki.pl/Archiwum/2017/Przewodnik-Katolicki-29-2017/Wiara-i-Kosciol/Wymagac-i-towarzyszytc> [dostęp: 22.04.2020].

⁷ Zob. <https://rodzina.archidiecezjakatowicka.pl/aktualnosci/166-narzeczeni-zarezerwuj-termin> [dostęp: 12.04.2020].

⁸ E. Porada, *Wymagać...* [dostęp: 22.04.2020].

⁹ K. Kościelniak, *Status obywatela czy mniejszości? Sytuacja i tożsamość koptów na przełomie XX i XXI wieku*, w: *Kościół a świat współczesny*, t. 10, red. H. Kowalska-Stus, Kraków 2014, s. 335.

etapach ich życia¹⁰. Z powyższych względów istotnym aspektem dla narzeczonych będzie lokalizacja zarówno parafii, w których prowadzone są poradnie życia rodzinnego, jak i nauki przedmażeńskie.

Interaktywna mapa i analiza przestrzenna form przygotowania do małżeństwa w Archidiecezji Katowickiej

Narzędziem służącym wyszukiwaniu informacji przestrzennych jest mapa¹¹. Już od czasów starożytnych na mapach bardzo często nanoszono miejsca kultu religijnego. Współcześnie zarówno na analogowych, jak i cyfrowych mapach służących celom turystycznym czy pielgrzymkowym umieszcza się informację o lokalizacji, np. kościołów, kaplic czy szlaków pielgrzymkowych¹². Jeśli mapa w postaci cyfrowej jest intuicyjna, np. posiada elementy interaktywne, to jest to najlepsze źródło danych dla osób szukających informacji o obiekcie, dla którego wiążącym elementem jest lokalizacja¹³. Tworzenie współczesnych map cyfrowych jest możliwe dzięki narzędziom Geograficznych Systemów Informacyjnych (GIS). GIS to cała infrastruktura (oprogramowanie, sprzęt, ludzie), która służy analizom przestrzennym¹⁴.

Przy pomocy narzędzi Geograficznych Systemów Informacyjnych i aplikacji firmy ESRI: ArcGIS Online stworzono mapę prezentującą lokalizację poradni życia rodzinnego, a także miejsc prowadzenia wszystkich innych form nauk przedmażeńskich w Archidiecezji Katowickiej. Mapę bazową stanowi warstwa OpenStreetMap, a dodatkowo Archidiecezję Katowicką podzielono na dekanaty (granice aktualne na 2020 r.) oraz wprowadzono wszystkie parafie do niej należące, również te, w których nie odbywa się przygotowanie do małżeństwa. Mapa ta posiada elementy interaktywne. Po kliknięciu w wybrany kościół pojawia się nazwa parafii i dekanatu (podobnie po kliknięciu w dany dekanat wyświetlana jest jego nazwa). Po wybraniu ikony z daną formą nauk przedmażeńskich pojawia się informacja, w jakim dekanacie, w jakiej parafii i w jakich terminach nauki się odbywają, a także link do strony internetowej, na której istnieje możliwość rejestracji na wybrane katechezy. Podobnie w przypadku poradni życia rodzinnego, jednak zamiast terminu pojawia się informacja o osobach prowadzących. Mapę umieszczono na stronie internetowej Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Katowickiej, gdzie narzeczeni przed wyborem parafii, w której będą przygotowywać się

¹⁰ J. Kamiński, *Przygotowanie do małżeństwa i życia w rodzinie w nauczaniu Kościoła Katolickiego*, „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne” 2 (57) 2010, s. 105-119.

¹¹ W. Izdebski, *Możliwość wykorzystania map cyfrowych i interaktywnych w zadaniach administracji (planowanie przestrzenne, ochrona środowiska, działania służb komunalnych)*, XIII Forum Informatyki w Administracji i Instytucjach Publicznych, materiały z konferencji 21–22 października 2009 r., Kazimierz Dolny, Warszawa.

¹² A. Kowalczyk, *Sposoby przedstawiania miejsc kultu religijnego na mapach turystycznych i planach*, w: *Geografia na przestrzeni wieków. Tradycja i współczesność. Profesorowi Antoniemu Jackowskiemu w 80. rocznicę urodzin*, red. E. Bilska-Wodecka, I. Sołjan, Kraków 2015, s. 446-447.

¹³ W. Izdebski, *Możliwość...*

¹⁴ J. Ładysz J., *Technologia GIS w Inżynierii Bezpieczeństwa*, Wrocław 2015, s. 13-15.

do małżeństwa, mają możliwość uzyskania więcej informacji o danej formie oraz finalnie wybrania dogodnej dla siebie formy przygotowania do małżeństwa¹⁵.

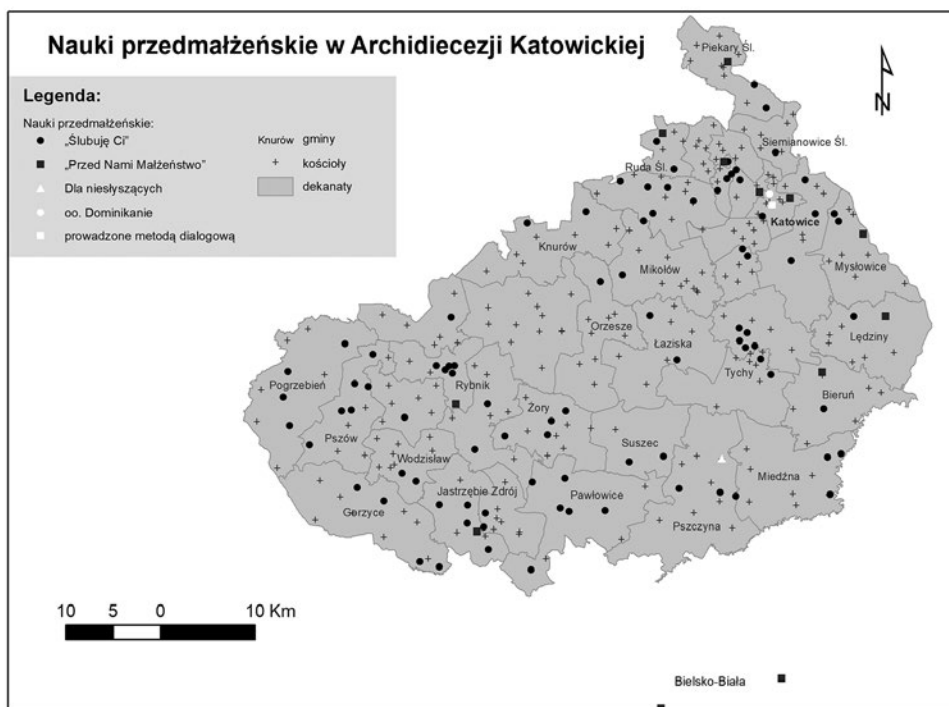
Najwięcej parafii Archidiecezji Katowickiej, w których prowadzone są zarówno nauki przedmałżeńskie, jak i poradnie życia rodzinnego, znajduje się w jej północno-wschodniej i zachodniej części oraz w obrębie dekanatów Tychy Nowe i Tychy Stare. Największe zróżnicowanie form nauk przedmałżeńskich występuje natomiast w dekanacie Katowice Śródmieście, a więc w centralnej części stolicy województwa śląskiego. Najmniej poradni życia rodzinnego oraz ośrodków katechez przedmałżeńskich funkcjonuje w parafiach środkowej części Archidiecezji Katowickiej (dekanaty: Dębieńsko, Orzesze, Łaziska). Kilka ośrodków, w których odbywają się nauki przedmałżeńskie „Przed Nami Małżeństwo”, to domy rekolekcyjne Archidiecezji Katowickiej znajdujące się poza jej granicami – Bielsko-Biała, Górk Wielkie czy Koniaków (Ryc.1, 2).

Ryc. 1. Poradnie życia rodzinnego w Archidiecezji Katowickiej.

Źródło: opracowanie własne

¹⁵ Zob. <https://rodzina.archidiecezjakatowicka.pl/aktualnosci/166-narzeczeni-zarezerwuj-termin> [dostęp: 12.04.2020].

Ryc. 2. Nauki przedmażeńskie w Archidiecezji Katowickiej.

Źródło: opracowanie własne

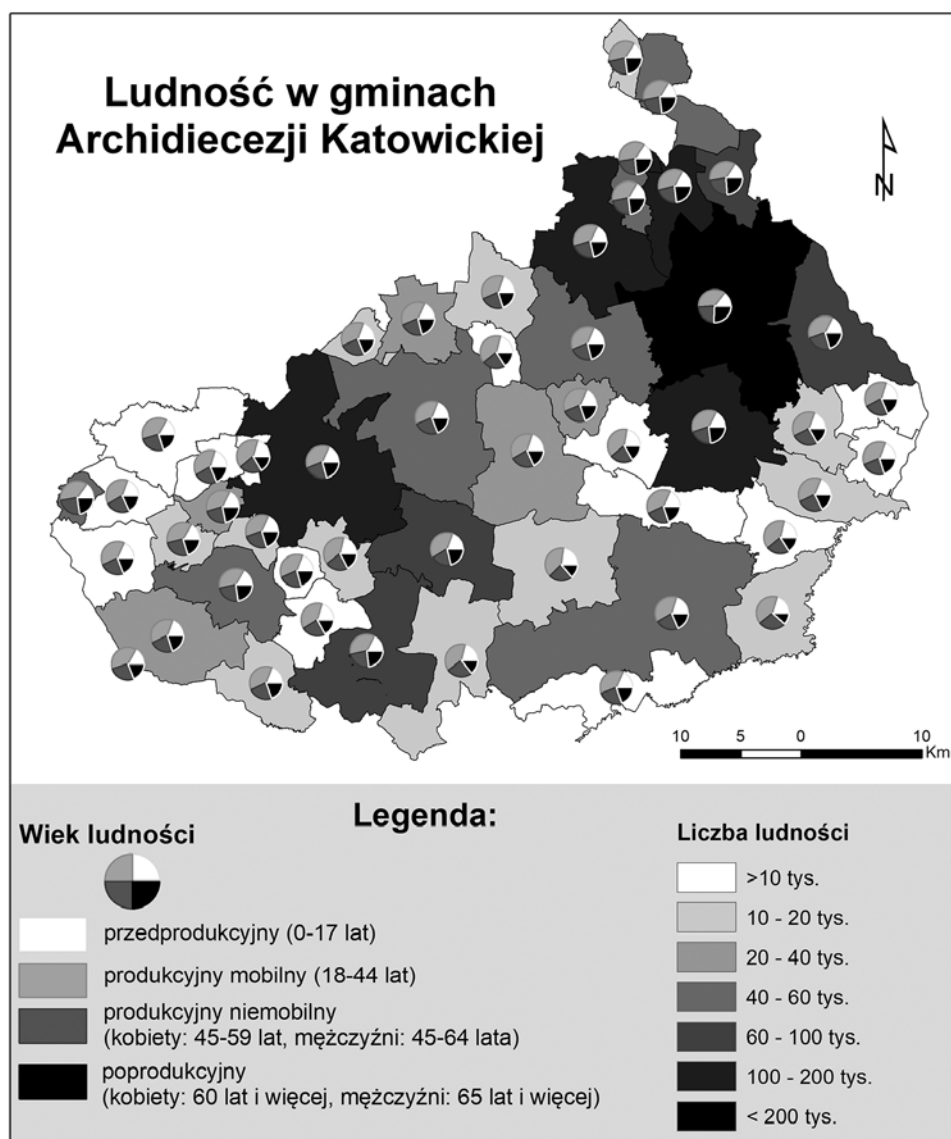
Przyczyny takiego zróżnicowania lokalizacji parafii, przy których odbywa się przygotowanie do małżeństwa, można upatrywać w liczbie i strukturze ludności. Gminy północno-zachodniej oraz wschodniej części Archidiecezji Katowickiej zamieszkiwane są przez dużą liczbę ludności (powyżej 60 tysięcy osób). Co więcej, najbardziej zaludnione miasto Katowice (294 tysięcy mieszkańców) to siedziba administracyjna Archidiecezji Katowickiej i województwa śląskiego. W mieście tym znajduje się również wiele uczelni wyższych i miejsc pracy, a także jest ono dobrze skomunikowane z miastami ościennymi¹⁶.

Naręczonymi są najczęściej osoby młode (w wieku ok. 29 lat), studiujące, pracujące¹⁷. Z tego też powodu w dekanacie Katowice-Śródmieście przy większości parafii funkcjonują poradnie życia rodzinnego, a narzeczeni mogą skorzystać z kilku form nauk przedmażeńskich (np. nauki prowadzone przez ojców dominikanów czy przygotowanie 9-tygodniowe). Co więcej, we wschodniej części Archidiecezji Katowickiej w strukturze ludności przeważają osoby, które nie osiągnęły 44. roku życia, a więc wśród nich może być wielu potencjalnych naręczonych. Jednakże duży odsetek osób młodych odnotowywany jest również w dekanatach,

¹⁶ <https://bdl.stat.gov.pl/> [dostęp: 19.04.2020].

¹⁷ J. Stańczak, K. Stelmach, M. Urbanowicz, *Małżeństwa oraz dzietność w Polsce*, Warszawa 2016, s. 2.

w których przy niewielu parafiach funkcjonują poradnie życia rodzinnego czy odbywają się nauki przedmałżeńskie, jak np. Suszec. Są to zarówno osoby, które nie osiągnęły jeszcze pełnoletności, jak i osoby w wieku produkcyjnym mobilnym. Prawdopodobnie w dekanatach zlokalizowanych w środkowej części Archidiecezji Katowickiej coraz więcej osób będzie rozważało przygotowanie do małżeństwa (Ryc. 3).

Ryc. 3. Liczba i wiek ludności w gminach Archidiecezji Katowickiej w 2018 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS (<https://bdl.stat.gov.pl/>)

Podsumowanie

Małżeństwo to nie tylko sformalizowany związek kobiety i mężczyzny, ale przede wszystkim sakrament, który jest częścią zbawczego dzieła Chrystusa¹⁸. Podjęcie decyzji o zawarciu małżeństwa wymaga świadomego i odpowiedzialnego podejścia. Małżeństwo zmienia całe dotychczasowe życie narzeczonych, stąd bardzo istotne jest dobre przygotowanie¹⁹. W Archidiecezji Katowickiej, podobnie jak w innych diecezjach, istnieje wiele programów przygotowania do małżeństwa, nauki przedmałżeńskie w różnej formie odbywają się przy około 90 parafiach, podobnie poradnie życia rodzinnego funkcjonują przy około 27% wszystkich parafii Archidiecezji Katowickiej. Poza danymi statystycznymi gromadzonymi zarówno przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego, jak i Główny Urząd Statystyczny, w Kościele katolickim dużą rolę odgrywają również dane przestrzenne. Dane te są zazwyczaj prezentowane przy pomocy map – kartogramów, kartodiagramów czy map interaktywnych²⁰. Tworzenie map oraz analizy przestrzenne są współcześnie możliwe dzięki nowoczesnym narzędziom Geograficznych Systemów Informacyjnych. Przykładem takiej mapy jest mapa interaktywna Archidiecezji Katowickiej prezentująca różne formy przygotowania do małżeństwa. Przestrzenna analiza wykazała między innymi, że najwięcej form przygotowania do małżeństwa jest zlokalizowanych w miastach zamieszkiwanych przez więcej niż 60 tysięcy mieszkańców oraz że w centralnej części Archidiecezji Katowickiej znacznie mniej jest poradni życia rodzinnego niż w jej wschodniej i zachodniej części. Lokalizacja poradni i innych miejsc nauk przedmałżeńskich nie jest jednak zależna od struktury wiekowej mieszkańców miast archidiecezji.

Wnioski

W powyższym artykule udowodniono, że możliwe jest zastosowanie narzędzi Geograficznych Systemów Informacyjnych (GIS) w celu stworzenia opracowań przestrzennych (również interaktywnych) związanych z przygotowaniem do małżeństwa. Tego typu opracowania pełnią przede wszystkim funkcję informacyjną dla narzeczonych, prezentując zarówno lokalizację, jak i zróżnicowanie form przygotowania do małżeństwa.

Interdyscyplinarność przedmiotów badań z dziedziny teologii i nauk o rodzinie oraz narzędzi z dziedziny Geograficznych Systemów Informacyjnych (GIS) pozwala na szerokie analizy przestrzenne. Przykładem jest przedstawiona w artykule analiza rozmieszczenia poradni życia rodzinnego oraz parafii, przy których odbywają się katechezy przedmałżeńskie na terenie Archidiecezji Katowickiej,

¹⁸ J. Grzeškowiak, *Małżeństwo...*, s. 44-48.

¹⁹ E. Porada, *Narzeczeństwo. Czy jeszcze ma sens?*, <http://www.nowezycie.archidiecezja.wroc.pl/index.php/2020/02/13/narzeczenstwo-czy-ma-jeszcze-sens/> [dostęp: 22.04.2020].

²⁰ P. Łysoń, *Terytorialne zróżnicowanie wybranych wskaźników religijności*, w: *Kościół katolicki w Polsce 1991–2011. Rocznik statystyczny*, red. P. Ciecieląg, P. Łysoń, W. Sadłoń, W. Zdaniewicz, Warszawa 2014, s. 291-297.

względem liczby ludności w danym przedziale wiekowym. W jej wyniku może zostać podjęta decyzja na przykład o zwiększeniu ilości nauk przedmałżeńskich w dekanatach, w których duży odsetek wiernych stanowią potencjalni narzeczeni.

Mapa jest narzędziem obecnym, lecz często niedocenianym w Kościele katolickim. Badania geograficzne rzadko skupiają się na przestrzennej analizie zjawisk związanych z wiarą katolicką. Jak twierdzi A. Kowalczyk, we współczesnej kartografii cyfrowej rzadko podejmowana jest problematyka prezentacji miejsc kultu religijnego czy duchowego rozwoju²¹. Stworzona mapa form przygotowania do małżeństwa w Archidiecezji Katowickiej oraz wykonana na jej podstawie analiza ukazały, iż dodaną wartością interdyscyplinarnych opracowań jest wartość naukowa, ale przede wszystkim praktyczna. Mapa ta może być ułatwieniem w wyborze najbardziej odpowiedniego dla danej pary narzeczonych przygotowania do małżeństwa (zarówno pod względem duchowym, jak i lokalizacyjnym).

Interdyscyplinarny charakter informacji geograficznej

Mapy znajdujące się na stronach parafialnych czy diecezjalnych zazwyczaj prezentują lokalizację danej parafii oraz informacje o godzinach sprawowania Mszy Świętych. Najczęściej są to mapy lokalizacyjne pojedynczego punktu z przypisanymi atrybutami, gdzie mapą bazową jest mapa portalu Google. Mało map prezentuje informacje powierzchniowe, jak np. powierzchnię danych kościołów, dekanatów czy diecezji lub ich granic względem jednostek administracyjnych (np. gmin) czy ewidencyjnych (np. dzielnic). W internecie, obecnie najczęściej używanym przez młodych źródle informacji, rzadko można się również spotkać z mapami kościelnych szlaków tematycznych czy mapami prezentującymi inną treść w postaci interaktywnej jak powyżej przytoczona mapa parafii, w których odbywają się katechezy przedmałżeńskie lub funkcjonują poradnie życia rodzinnego.

Przedmiotem badań teologicznych według S. Kamińskiego są Bóg i sprawy Boże. Rozważania teologiczne mają charakter zarówno filozoficzny, jak i praktyczny²². Sprawy Boże obejmują cały świat – Pan Bóg jest obecny w każdym jego miejscu. Przedmiotem badań geograficznych jest natomiast wszystko to, co ma charakter przestrzenny, a więc dotyczy każdego miejsca na świecie. Przestrzenne przedstawienie rzeczywistości oraz wszelkie analizy przestrzenne są natomiast możliwe dzięki Geograficznym Systemom Informacyjnym. W związku z tym interdyscyplinarne analizy z dziedzin teologii, nauk o rodzinie i geografii oraz powstałe w wyniku tego opracowania, jak np. mapa poradni życia rodzinnego i nauk przedmałżeńskich, mogą być bardzo wartościowe, co udowodniono w powyższym artykule.

²¹ A. Kowalczyk, *Sposoby...*, s. 451-453.

²² Ł. Remisiewicz, *Teologia jako nauka formalna*, „Analiza i Egzystencja” 32 (2015), s. 122.

Bibliografia

- Bank danych lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/> [dostęp: 19.04.2020].
- Dyduch J., *Małżeństwo i rodzina w optyce dokumentów III Nadzwyczajnego Synodu*, „Polonia Sacra” 20,1 (42) (2016), s. 141-156.
- Grześkowiak J., *Małżeństwo chrześcijan jako sakrament*, „Seminare. Poszukiwania Naukowe” 5 (1981), s. 41-59.
- Izdebski W., *Możliwość wykorzystania map cyfrowych i interaktywnych w zadaniach administracji (planowanie przestrzenne, ochrona środowiska, działania służb komunalnych)*, XIII Forum Informatyki w Administracji i Instytucjach Publicznych, materiały z Konferencji 21–22 października 2009 r., Kazimierz Dolny, Warszawa.
- Kamiński J., *Przygotowanie do małżeństwa i życia w rodzinie w nauczaniu Kościoła Katolickiego*, „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne” 2 (57) 2010, s. 105-119.
- Kościelniak K., *Status obywatela czy mniejszości? Sytuacja i tożsamość koptów na przełomie XX i XXI wieku*, w: *Kościół a świat współczesny*, t. 10, red. H. Kowalska-Stus, Kraków 2014, s. 325-337.
- Kowalczyk A., *Sposoby przedstawiania miejsc kultu religijnego na mapach turystycznych i planach*, w: *Geografia na przestrzeni wieków. Tradycja i współczesność. Profesorowi Antoniemu Jackowskiemu w 80. rocznicę urodzin*, red. E. Bilka-Wodecka, I. Soljan, Kraków 2015, s. 445-455.
- Ładysz J., *Technologia GIS w Inżynierii Bezpieczeństwa*, Wrocław 2015.
- Łysoń P., *Terytorialne zróżnicowanie wybranych wskaźników religijności*, w: *Kościół katolicki w Polsce 1991–2011. Rocznik statystyczny*, red. P. Ciecieląg, P. Łysoń, W. Sałdół, W. Zdaniewicz, Warszawa 2014, s. 291-297.
- Porada E., 2020: *Narzeczeństwo. Czy jeszcze ma sens?*, <http://www.nowezycie.archidiecezja.wroc.pl/> [dostęp: 22.04.2020].
- Porada E., *Jakie przygotowanie do małżeństwa w Kościele XXI wieku?*, „Studia Salvatoriana Polonica” 8 (2014), s. 49-64.
- Porada E., *Wymagać i towarzyszyć*, wywiad, <https://www.przewodnik-katolicki.pl/Archiwum/2017/Przewodnik-Katolicki-29-2017/Wiara-i-Kosciol/Wymagac-i-towarzyszac> [dostęp: 22.04.2020].
- Pyżlak G., *Przygotowanie do życia małżeńskiego i rodzinnego*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, s. 341-374.
- Remisiewicz Ł., *Teologia jako nauka formalna*, „Analiza i Egzystencja” 32 (2015), s. 113-142.
- Stańczak J., Stelmach K., Urbanowicz M., *Małżeństwa oraz dzieciństwo w Polsce*, Warszawa 2016.
- Strona internetowa Wydziału Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Katowickiej, <https://rodzina.archidiecezjakatowicka.pl/aktualnosci/166-narzeczeni-zarezerwuj-termin/> [dostęp: 12.04.2020].

Słowa kluczowe: przygotowanie do małżeństwa, Geograficzne Systemy Informacyjne, GIS, Archidiecezja Katowicka, narzeczeni
 Keywords: preparation for marriage, Geographical Information System, GIS, Archidiecezja Katowicka, engaged couple